

וְאֵלֵינוּ לְחַמְדֵם לְעַלְיוֹת וְאֵלֵינוּ לְחַמְדֵם לְעַלְיוֹת

1

אם בקחתי מלכו ואת מצותי תשמרו וצויתם אתם: ונתתי גשמיכם
בצעתם ונתנה הארץ יבולה וצץ השדה יתן פרויו: והשיג לכם דיש את-
בציר ובציר ישיג את-זרע וצאכלתם לחמכם לשבע וישבתם לבטח
בארצכם: ונתתי שלום בארץ וישבתם ואין מחרד והשבתי חיה
רעה מן הארץ וחרב לא יתעבר בארצכם: וירדפתם את איביכם
ונפלו לפניכם לחרב: ורדפו מכם חמשה מאה ומאה מכם רבבה
ירדפו ונפלו איביכם לפניכם לחרב: ופגיתם אליכם והפריתי אתכם
והרבותי אתכם ונקימתי את בריתי אתכם: וצאכלתם וישו גושן
וילון מפני חדש תוציאו: ונתתי משכני בחוכם ולא תגעל
נפשי אתכם: והתהלכתי בחוכם והייתי לכם לאלהים ואתם יב-
תהיו לי לעם: אני יהוה אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ
מצרים: מהייתם להם עבדים ואשבר מטת עליכם ואולח אתכם
קוממיות:

אמר מר
והכל קרבו עולות עולות אין שלמים לא והא
כתיב ויזכרו זכחים שלמים לה' פרים אלא
אימא והכל קרבו עולות ושלמים והחניא
אבל שלמים לא כ"א עולות עולות אין שלמים לא כמו"ד לא קרבו שלמים
טובני נח

גמ' זכחים (ק"ס)

2

ויזכרו זכחים שלמים. וסיני קודם
הקמת המשכן הוה ואת אמרת דעד
[שלא] הוקם המשכן לא קרבו שלמים
מ"א הכל כלל: * לכל. בין לישראל בין לבני
נח קרבו עולות אבל שלמים לא קרבו
לבני נח ומשעת מתן תורה שנזכרו
ישראל קרבו להם שלמים: (כ"ג)

גמ' (מ"א)

3

למה זה היו יעודי התורה ושכרה
כלם דברים גשמיים כמו שזכרו בברית
הזה ולא יעדם בשלמות הנפשיי ושכר הנשמה
אחר המות באשר הוא סוף כל האדם והצלחתו
האמתית וטובות העצמי. וכבר שות שהו
השערה האויבים עם הכתוב הזה וכחשו היות
לישראל שכר נפשיי אחר המות מפני זה.
גם יקשה איך יהיו התבואות כפי שמירת
המצוות ויהיה שכר שומר מצוה לתת מטר
ארצו בעתו ולחוטא שיעצר את השמים ולא
יהיה מטר

דחניא ד' אליעזר אומר אין
לו לאדם ב"ט אלא או אוכל ושווה או יושב
ושוהר' יהושע אומר חלקו חציו לאכילה
ושתיה וחציו לבית המדרש וא"ר יוחנן
ושניהם מקרא אחד דרשו כתוב אחד אומר
עצרת לה' אלהיך וכתוב אחד אומר עצרת כחיה
תהיה לכם ר' אליעזר סבר או כולו לה' או כ"ג
כולו לכם ור' יהושע סבר חלקו חציו לה'
וחציו לכם: (עב"ם סימן) א"ר אלעזר [י] הבל
מודים בעצרת דבעינן גמי לכם מ"ט יום
שניתנה בו תורה הוא

גמ' פסתי (פ"ח)

אמר רבי (מ"א)

10

א"ר רבי אמר איחזי דרך ישח שיטור לו האדם
כל שהיא תפארת לעשה ותבארת
לו מן האדם
מ"א כ"ג

דרשב"י ובא"י מרבין בתפלה ובהדלקת נרות על קברו
הקדוש ואומרים שנסתלק ביום זה וגם יצא מהמערה
ביום זה

דיוק הנהגות
ס"א מ"א

3

11

מ"ב א' מנאך הוא שדרך בי'אפה כ"א ספלות כסונות אשר נחרט נס' הרצעי והם
מכמעלות כממלכות מפני שבהם יקנה כ"אדם לנפשו חסונות תבונה ויהיה מנהגו
עוד עם בני אדם וכו' אמרו תפארת לעשה ותפארת לו מן האדם:

ס"א מ"א כ"ג

12

א' סימניו היו לכל נשיא ונשיא מפה וצבע על כל מפה ומפה כצבע של
אכנים טובות שהיו על לבו של אהרן: מהם למרין המלכות להיות עושין
מפה וצבע לכל מפה ומפה: כל שבט ושבט נשיא שלו צבע מפה שלו
דומה לצבע של אכנו. ראובן אכנו אודם ומפה שלו צבוע אדום ומצוייר
עליו דודאים. שמעון פטרה ומפה שלו צבוע ירוק ומצוייר עליו שכם.
יב לוי ברכת ומפה שלו צבוע שליש לבן ושליש שחור ושליש אדום ומצוייר
עליו אורים ותומים. יהודה נפך וצבע מפה שלו דמותו כמין שמים
ומצוייר עליו אריה. יששכר ספיר ומפה שלו צבוע שחור דומה לכתול
ומצוייר עליו שמש וירח ע"ש (דב"א י"ט) ומכני יששכר יודעי בינה לעתים.
זבולן יהלום וצבע מפה שלו לבנה ומצוייר עליו ספינה על-שם זבולן
להוף ימים ישכון.

על שם יבנה
במזבח

ג' תריסר שני * במערתא ארא אליהו וקם אפיתרא דמערתא אמר מאן
עיה לבר יוחי דמות קיסר ובמיל גזרתיה נפקי הווי אינשי דקא טרבי
ע' אמר * מנחין דיי עולם ועוסקין בריי שעה. כל מקום שנותנין עיניהן
בגורף יצתה בת קול ואמרה להם להתייב עולמי וצאתם הוורו למערתכם
ה' אול אותיבו תריסר יודי שתיא אמרי * משפט רשעים בניהגם יב
ש יצתה בת קול ואמרה צאי כמערתכם נפקי כל הוכא דהוה מדי ר'
גור הוה כמי ריש אמר לו בני די לעולם אני ואתה בהדי פניא דמעלי
תא' הווי הווי סבא דהוה נקם תרי * מדאני אסא ורדו. בין השמשות
די ליה דגי למה לך אמר להו לכבוד שבת ותופני לך בתר דה כנגד
די וחד כנגד * שמר א"ל לבריה חוי כמה תביבין מצות על ישראל
דעתיהו

4

דרש התוא גלילאה עליה דרב
חסדא בריך רחמנא דיהב אוריין תליתאי
לעם תליתאי על ידי תליתאי ביום תליתאי
בירחא תליתאי כמאן כרבנן:

גמ' (מ"א)

5

13

ושמתי ככר שמשותיך א"ר שמואל בר נחמני פליגי תרי מלאכי
ברקיעא גבריאל ומיכאל ואמרי לה רבי אמוראי במערבא ומאן אינון יהודה
והוקיה בני רבי חייה חד אמר שוהם וחד אמר ישפה אמר להו הקב"ה להו
ברין וכדין

גמ' (מ"א)

6

אוריין תליתאי חורה
נביאים וכמונים: לעם תליתאי.
כהמס לויס וישראלים: על יד
תליתאי. משה תליתאי לנטן מרים
להקן ומשה: ביום תליתאי. למרשה:

גמ' (מ"א)

14

שמשותיך.
חומותיך: פליגי בה. גלגלים של
חומות ירושלים ממה יהיו אלו אנשים
שעמידים להיות: כדין וכדין. כדברי
זה וכדברי זה והיינו כדכור משהם
ושפה חנה.

גמ' (מ"א)

15

ולירושלים עירך ברחמים תשוב. ותשכן בתוכה כאשר דברת, ובנה אותה בקרוב בימינו בנין עולם, וכסא דוד מהרה לתוכה תבין. ברוך אתה יהוה, בונה ירושלים.

אפולת עיונה

96

שוב פעם אחת היו עולין לירושלים כיון שהגיעו להר הצופים קרעו בגדיהם כיון שהגיעו להר הבית ראו שועל שיצא מבית קדשי הקדשים התחילו הן בוכין ור"ע *מצחק אמרו לו מפנימה אתה מצחק אמר להם ^{במדינת} מפני מה אתם בוכים אמרו לו מקום שכתוב בו *והור הקרב יומת ועכשיו שועלים הלכו בו ולא נבכה אמר להן ^{בשנים} להן לכך אני מצחק דכתיב *ואעידה לי עדים נאמנים את אוריה הכהן ואת זכריה בן יברכיהו וכי מה ענין אוריה אצל זכריה ואת אוריה במקדש ראשון וזכריה במקדש שני אלא תלה הכתוב נבואתו של זכריה ^{בכ"ח} כציון שדה תדרש [ונג'] בזכריה כתיב *לכן בגללכם וזקנות ברחובות ירושלם עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה הייתי מתיירא שלא תתקיים נבואתו של זכריה עכשיו שנתקיימה נבואתו של אוריה בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת בלשון הזה אמרו לו עקיבא נחמתנו עקיבא נחמתנו* :

10 חסגמ
מכא

16

ותחזינה עינינו בשופרה לציון ברחמים. ברוך אתה יהוה, המחזיר שכינתו לציון. (ע"ט)

17

את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח. ונקרבנו תרום בישועתך. כי לישועתך קנינו כל היום. ברוך אתה יהוה, מצמיח קרן ישועה. (ס)

18

מ קדש מלך עיר מלוכה, קומי צאי מהודך ההפכה, רב לך שבת בעמק הבקא, והוא יחמל עליך חמלה.

קאת למת

19

שיר המעלות לדוד
שמחתי באמרים לי בית יהוה גלך: עמדות היו רגלינו בשעריך ב ירושלים: ירושלים הבנויה כעיר שחברה לה יחדו: ששם עלו שבטים ג ד שבטיה עדות לישראל להלות לשם יהוה: כי שמה ו ישבו כסאות ה למשפט כסאות לבית דוד: שאלו שלום ירושלם ישליו אהבך: ו יהי שלום בחילך שלום בארמנותיך: למען אתי ורעי אדברה ז ח בא שלום בך: למען בית יהוה אליהו אבקשה טוב לך: ט

והתיים קב"י

20

בראשונה היה לולב נימל במקדש שבעה כו' :

אלנופ"ל סוכה

21

מדינה היא כל העיירות שבאי מלנד ירושלם וכנר ביארנו זה במס' מעשר שני פ"ד ח"ב ח"ב (ע"ט)

22

וישכב דוד עם אבתי ויקבר בעיר דוד: יא והימים אשר מלך דוד עלי ישראל ארבעים שנה בהבדל מלך יב שבע שנים ובירושלם מלך שלשים ושש שנים: ושלמה ישב יג על כסא דוד אביו ותפן מלכתו מאד:

מלכא א' ב'

23

הניא. א"ר יוסי מעם ארץ היתית מהלך בדרך ונכנסתי לדבריה ארץ סחרבות ירושלים לדחמלל בא אלדו וטור למכב ושמר לי על הפתח (והמחין לי) עד שסימתי הפלתי לארץ שסימתי הפלתי אמר לי שלום עליך רבי ואמרתי לו שלום עליך רבי וטורי ואמר לי בנין כמעט מה נכנסת לדורכה זו אמרתי לו לדחמלל ואמר לי היה לך לדחמלל בדרך ואמרתי לו מחירא הייתי שמא יפסקו בי *עוברי דרכים ואמר לי היה לך לדחמלל חפלה קצרה באיתה שעה למדתי כמעט שלשה דברים למדתי שאין נכנסין לדורכה ולמדתי שחפלה לין בדרך ולמדתי שדחמלל בדרך מחמלל חפלה קצרה ואמר לי בני מה קל שמעת בדורכה זו ואמרתי לו שמעתי בח *קל שמעתי כזנה ואמרתי אי לבנים שבקעו חידים הרדבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתים לכן האמת ואמר לי היך וחי ראשך לא שעה זו בלבד ואמרתי כן אלא בכל יום יום שלש מעמים ואמרתי כן ולא זו בלבד אלא בשעה שישאל נכנסין לבתי כנסות ולבתי כנסות ועונן ידא *שמיה הגדול מבורך דקבזה כמעט ראשו ואמר אשרי הגלך שמקלסן אותו בביתו כרמה לו לאב שהגלה את בניו ואי לדם לבנים שגלו מעל שולחן אבירם:

גמ' תיפול (י"ג)

24

(מב) וזכרתי את בריתי יעקוב, בחמישה מקומות נכתב מלא⁸², ואליהו חסר בחמשה מקומות⁸³, יעקב נטל אות משמו של אליהו ערבון שיבוא ויבשר גאולת בניו⁸⁴.

פשי גאוקות

25

תנא משמיה דרבי עקיבא לך ה' הגדולה זו קריעת ים סוף והגבורה זו מכת בכורות והתפארת זו מתן תורה והנצח זו ירושלים וההודר זו בית המקדש:

גמ' קכ"ח